

Per què ens agrada tant 'Bola de drac'?

Masclista, violenta i mancada de grans aportacions visuals. I, a pesar d'això, admirada i idolatrada per milions de persones a tot el món. La notícia que a partir de juliol s'emetrán nous capítols de la sèrie ha generat expectació mundial Però què tenen les aventures de Son Goku i els seus per enganxar-nos a la pantalla dels televisors i haver marcat tota una generació? Anem a buscar-ne les raons.

Reportatge de Violeta Tena

Quan a principis de la dècada dels 80 Akira Toriyama (Nagoya, Aichi, 1955) es va tancar a casa seua i va donar forma, inspirat en una faula budista mil·lenària, a una altra de les seues creacions, segurament no era conscient que estava traçant una història que triomfaria a tot el planeta. Aquelles tires relataven la història d'un xiquet amb cua de mico que, a l'inici de les seues aventures, parteix a la recerca d'unes misterioses boles màgiques el posseïdor de les quals pot demanar qualsevol desig. Havia nascut *Bola de drac*, un còmic que no tardaria molt a fer el salt a la pantalla dels televisors. El 15 de febrer de 1990 va començar a emetre's per TV3, sense que ningú de la casa donara gaire importància a aquella sèrie creada pel mateix autor que el Doctor Slump. I tanmateix, la història va triomfar. Seure cada vesprada en tornar de l'escola davant del televisor a l'espera de la sintonia «Anem a buscar les boles del drac» es va convertir en un ritual per a la xicalla. El diumenge, al Mercat

de Sant Antoni de Barcelona, eren legió els pares que acompanyaven els seus fills per intercanviar les fotocòpies amb les imatges dels Krilín, Yamcha, Bulma i companyia.

Fou un ingredient més d'un fenomen mundial que ha dut *Bola de Drac* a convertir-se en una sèrie de culte. Pel·lícules, cromos, videojocs (8.350 còpies venudes a tot el món), marxandatge de tota mena i, sobretot, els còmics de manga (fins a 42) van alimentar el fenomen fan a tot el món i van convertir les aventures del xiquet de cabells punxeguts que viatjava amb un núvol volador en un fenomen de masses. Només a Espanya, Planeta DeAgostini ha venut més de 25 milions d'exemplars de *Dragon Ball*, xifra que el converteix en el manga més venut de l'estat.

No és d'estranyar que la notícia que el pròxim mes de juliol la televisió japonesa emetrà nous episodis haja provocat un rebombori considerable. *Dragon Ball Super* -així es com s'ha batejat aquesta nova entrega- posarà fi a una sequera de 18 anys,

des que es va deixar d'emetre a la televisió *Bola de drac GT*, en què Goku havia d'enfrontar-se amb el monstre Buu.

Però quines són les raons que expliquen que Bola de Drac haja estat per als catalans el que Asterix als francesos? Com s'entén que Freezer, Son Gotan o el Follet Tortuga formen part de l'imaginari col·lectiu de persones en una franja d'edat que va dels 10 als 40 anys? Com s'explica la penetració a Occident d'una sèrie pensada segons els paràmetres del manga? Francesc Felipe és dels qui va seguir la sèrie des dels seus inicis. Primer ho feia a través de TV3 i després a través de Televisió Valenciana. "Em mirava els capítols a TV3, on ho feien abans, i unes setmanes després a Canal 9", explica. Felipe, membre d'Econcult -un centre d'investigació de la cultura de la Universitat de València-, considera que un dels èxits de la saga d'Akira Toriyama és que "parla de valors universals", la qual cosa la fa digerible per a un ventall d'espectadors amb uns valors culturals diversos. Elements com el poder de l'amistat o la superació

personal són, efectivament, una part essencial d'aquest relat animat. Ara bé, *Bola de Drac* conté ingredients que, com

ara l'humor sarcàstic i un punt picant propi del manga resultaven estranys per a l'espectador infantil i adolescent de principis dels 90. Per al profes-

sor de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) Xavier Ribes fou aquest trencament amb els patrons convencionals el que va propiciar la seua bona acollida. "Fins aleshores els espectadors estàvem acostumats als personatges plans, que o eren sempre bons o eren sempre dolents -explica aquest expert en animació-. En *Bola de drac* els bons no sempre guanyen, dubten i, a més, pateixen, fins al punt que Goku mor. I els dolents tenen debilitats i es canvien de bàndol en algun moment. Això ja estava present en les pel·lícules, però no tant en les sèries, que mantenien patrons convencionals".

Joan Sanz tenia el privilegi de ser una de les primeres persones en saber sobre l'esdevenir de Goku i la seua colla. Ell era el responsable de doblar Vegeta, un d'aquells personatges polièdrics que transiten per la saga. L'experiència la va relatar, junt al seu col·lega de professió Marc Zanni (dobra-

dor de Son Goku adult) en el llibre *La sèrie de la teua vida*. Com Ribes, opina que la peculiaritat japonesa i manga, van jugar a favor de la sèrie. "Nosaltres estàvem molt acostumats a la narrativa nord-americana. La narrativa japonesa ens resultava anàrquica, però alhora et brindava moments divertidíssims i raríssims". El Follet Tortuga sagnant a dojo pel nas en topar-se amb els pits de Bulma era una d'aquelles escenes que a molts espectadors van deixar descollocats i, és clar, bocabadats.

El professor de la UAB Xavier Ribes encara recorda el seguit d'episodis en què Son Goku, mort, recorre un camí inacabable fins a trobar-se amb el rei Kaito. Ribes està convençut que si la sèrie va triomfar no va ser per la qualitat estètica. "Son Goku, com quasi tota l'animació japonesa, és de baixa qualitat. Si allò normal és treballar amb 24 fotografies per segon, els japonesos ho feien amb vuit. És un mercat on es produeix molt i la indústria reclama rapidesa i agilitat". Ribes també opina, a l'hora d'explicar l'èxit, que fou decisiu el fet que la seua Son Goku coincidiria amb l'arribada i popularització dels videojocs.

Siga com siga, l'excel·lent acollida de les històries ideades per Akira Toriyama va obrir les portes de bat a bat a altres propostes d'animació procedents del manga. Abans, Arale havia introduït aquest estil, però és el xiquet del vestit de monjo xiaolin qui obri el camí definitivament. "Arale era vista com una proposta més infantil", explica el doblador Joan Sanz. "Son Goku va contribuir decididament a internacionalitzar el manga", assegura el professor de la UAB, Xavier Ribes, per a qui *Bola de drac* ha tingut la particularitat de ser "una sèrie que ha envellit bé". "Avui -diu- te la tornes a mirar i manté la gràcia. I això no es pot dir de totes les sèries". La millor prova és que quasi trenta anys després que Goku traguera el nas per les pantalles dels televisors japonesos, el fenomen fan manté tot el seu vigor.

A partir del juliol hi haurà noves dosis d'arts marciais barrejades amb humor absurd, aventures encisadores i mons desconeguts. Podran els fans esperar-se fins a l'estiu? Serà difícil. ●

⊕ QUAN LES ARTS MARCIAIS I LA LLENGUA VAN FER LLIGA

"Aneu a beure llet calentona", "sou uns baliga-balaga", "sou una colla de manefles", "nanos petarrells". Totes aquestes expressions són eixides de la boca de Vegeta, el personatge a qui Joan Sanz va posar veu. "Era un paio que sempre estava empenyat", recorda Sanz. La utilització d'expressions d'aquesta mena ha merescut el reconeixement de l'audiència. De fet, a Facebook hi ha un grup exclusivament creat per parlar dels insults de Vegeta a la sèrie. Fins i tot hi ha una aplicació de mòbil sobre el tema. Tot plegat posa en evidència la cura que els traductors de la saga van tenir a l'hora de fer la versió catalana. "Hi havia la consciència que els dibuixos eren molt poderosos a l'hora de difondre un català correcte. Es feia un treball molt artesanal amb la llengua", explica Sanz. Per a Francesc Felipe, *Bola de Drac* "va tenir una tasca de normalització importantíssima", tant al Principat com al País Valencià i les Illes. *Bola de drac*, com abans havia fet *Cavall fort* en la llengua escrita, va contribuir a la difusió del català entre els teleespectadors més joves, fins i tot aquells que no parlaven la llengua a casa.